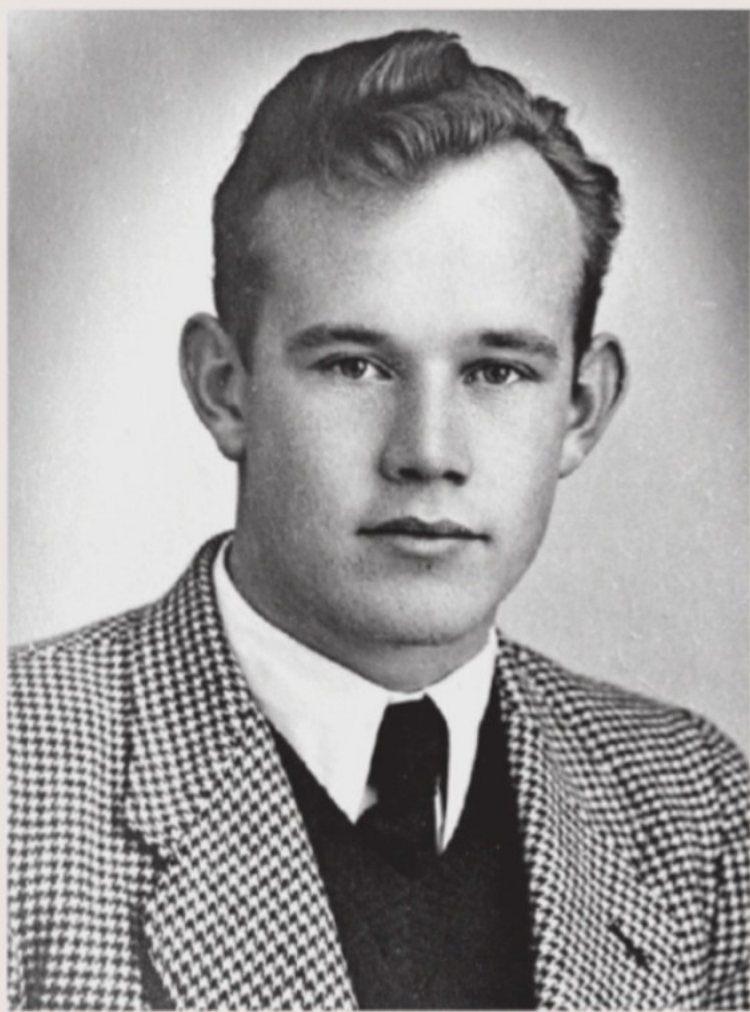

Opgepakt in Frankrijk,

Wim Goorhuis

Een merkwaardige tocht voor een eenvoudige jongen van 17 jaar. Een zeer naïef, doch flink en moedig ventje. Dat schrijft Oreste Pinto van de Nederlandse Veiligheidsdienst nadat hij Jan ter Doest heeft ondervraagd. De Tweede Wereldoorlog is in volle gang. Pinto heeft er moeite mee te geloven wat deze jonge Engelandvaarder hem vertelt over zijn drijfveer.

Nu, ruim tachtig jaar later, blijkt dat Pinto gelijk had. Moedig was Jan ter Doest zeker en wat naïef. Maar die eigenschappen bezorgen hem wel een groot avontuur, dat onder meer leidt tot een aanhouding in Frankrijk, een gesprek met prins Bernhard en betrokkenheid in een andere, 'foute' oorlog. Die gebeurtenissen vormen samen een belangrijke basis voor het boek dat zijn dochters momenteel maken over de jongste Nederlandse Engelandvaarder. „Ik ben benieuwd wat mijn vader ervan zou zeggen”, zegt Ineke ter Doest (68), woonachtig in Hazerswoude-Dorp.

Het avontuur van Ter Doest begint ruim een half jaar voor de ondervraging door Oreste Pinto als Ter Doest uit Hengelo vertrekt. Eigenlijk is hij weggelopen uit zijn ouderlijke huis. Jan ter Doest werkt tot dat moment bij de machinefabriek Stork. Zijn technische opleiding volgt hij aan de Wilhelminaschool, de bedrijfsschool van de Hengelse metaalbedrijven Stork en Dijkers. „Hij was een heel stout

Mijn vader werd steeds opstandiger. Hij pleegde zelfs sabotage in de fabriek

– Ineke ter Doest

mensen het beste uit zichzelf haalden”, zegt Ineke.

Als Ter Doest enkele jaren voor Stork werkt is de oorlog begonnen. In het bedrijf is veel verzet tegen de beperkingen die de nazi's opleggen. Er is ook veel weerstand tegen de Arbeitseinsatz, de verplichting voor Nederlandse mannen aan het werk te gaan in nazi-Duitsland.

Spanning

„Maar de vakbonden werkten samen met de nazi's, dus binnen het bedrijf was veel spanning.” En die spanning voelt Jan. Hij maakt van dichtbij mee dat de broer van een vriendje verplicht wordt in Duitsland aan de slag te gaan. Hij ziet het verdriet in de familie. „Mijn vader werd steeds opstandiger. Hij pleegde zelfs sabotage in de fabriek. Hij strooide zand in de machines voordat die naar klanten gingen.”

Jan weet dat de kans groot is dat zijn sabotage wordt ontdekt, met alle gevolgen van dien. „Dat was voor hem de reden dat hij dacht: ik moet wegwezen.”

Op een mooie zondag in juni 1942 trekt Jan ter Doest de stoute schoenen aan. Hij wil naar Engeland, om van daaruit te vechten tegen de nazi's. Ineke: „Mijn vader sprak met een paar vriendjes af om na de kerkdienst samen te vertrekken.”

geen geld. De bakker ontfermt zich over de jonge avonturier. „Mijn vader vertelde later dat hij tegen de bakker had gezegd dat hij naar een tante in Luik ging. Maar die bakker had wel in de gaten dat dat niet waar was.”

De bakker helpt hem op een trein naar Luik. Daar wordt Jan opnieuw gedwongen de nacht buiten door te brengen, in de regen. Hij vervolgt zijn tocht te voet, door de bossen richting Namen. „Dat viel hem ongelofelijk tegen. Die bossen waren veel uitgestrekter dan hij dacht. Mijn vader had zere voeten door nieuwe schoenen, maar hij ging verder, strompelend.”

Honger

„Mijn vader had niet zoveel met het geloof”, zegt Ineke. „Maar toen het nijpend werd en hij honger kreeg, klopte hij veel aan bij priesters.” De pastoors en kapelaans die de jonge Hengeloër verder op pad hielpen waren volgens zijn dochter 'ongelofelijk dappere mensen'.

Met veel moeite passeert Jan de Belgisch-Franse grens. Bij een priester in een Noord-Frans dorpje vertelt hij zijn verhaal. „Hij

was er op dat moment slecht aan toe.”

Na een maaltijd en een goede nachtrust loodst de priester hem de volgende dag uit het door de nazi's bezette plaatsje. Met geld van 'meneer pas-

toor' wordt een treinkaartje gekocht

en de reis vervolgd. Ter hoogte van de demarcatielijn, de grens tussen vrij en bezet Frankrijk, wordt Jan ter Doest echter gearresteerd door de nazi's. „Daar werd hij voor de keuze gesteld: of hij moest zich opgeven voor het vreemdelingenlegioen of hij moest terug naar huis.”

Het wordt geen van beide. Samen met twee Polen ontsnapt hij. Zijn dochters hebben sterk de indruk dat de autoriteiten niet wisten wat ze met

jongetje. Heel ondeugend”, zegt dochter Ineke. Ze werkt samen met tweelingzus Anke aan het boek over hun vader. „Mijn vader had een mooie en vrije jeugd. Hij kon alles en durfde alles. Dat ongedurige zat er vroeg in.”

Enkele jaren voor de oorlog, als hij 11 is, begint Jan ter Doest als loopjongen bij Stork. Hij komt op alle afdelingen van de machinefabriek. „Stork was een eigenzinnig, kleurrijk en paternalistisch bedrijf. De directie wilde niet alleen goede arbeiders, ze wilde dat het goede mensen werden. Dat

▲ Jan ter Doest schopte het van Spitfiremonteur tot piloot van het bekende jachtvliegtuig uit WOII.

FOTO MEDIA CENTRUM DEFENSIE

Maar die vriendjes komen niet. Dan maar alleen, moet Jan hebben gedacht. Hij loopt naar het station met 5 gulden op zak en met een kaart van Europa. Hij koopt een enkeltje Maastricht. Het doel van de reis is Gibraltar, om van daaruit verder naar Engeland te reizen. Aan zijn ouders vertelde hij niets.

Bij de Sint-Pietersberg in Maastricht brengt hij de nacht buiten door. De volgende ochtend loopt hij richting België. In een dorpje klopt hij aan bij een bakker. Jan ter Doest is moe, heeft honger en

geholpen door prins

▲ Ineke ter Doest schrijft een boek over haar vader Jan ter Doest, een van de jongste Engelandvaarders. FOTO MEREL KLIJZING

die tiener uit Nederland aan moesten.

Ook in Noord-Spanje wordt hij opgepakt en vastgezet in het concentratiekamp Miranda de Ebro. Met behulp van de Britse ambassade in Madrid wordt hij bevrijd en kan hij zijn reis vervolgen. „Hij had helemaal geen schone kleren meer, hij had niks.” De reis op het Europese vasteland eindigt in Gibraltar, een klein stukje Engeland op het Spaanse schiereiland.

Wonder boven wonder doorstaat hij de noodzakelijke medische keuring voor de bootreis naar Schotland. Eenmaal in het Verenigd Koninkrijk gaat hij per trein naar zijn uiteindelijke doel als Engelandvaarder: Londen. „Je werd in die tijd eigenlijk alleen geholpen als je zei dat je wilde vechten. Anders was je in feite nutteloos”, zegt Ineke.

Drie keer wordt Jan ter Doest verhoord. De geallieerden willen immers zekerheid over die ‘brutale jongen’ die in een half jaar van Hengelo naar Londen reisde. Maar hij was voor de Engelsen tevens een welkome bron van informatie. Hij was in de voorafgaande periode op het Europese vasteland en beschikte over veel waardevolle informatie over de werkwijze en de strategie van de Duitsers.

Gebombardeerd

„Ze zaagden mijn vader vooral door over Stork, welke machines aan Duitsland werden geleverd.” Jan vraagt zich wel af wat de geallieerden doen met de informatie die hij verstrekt. Toeval of niet: twee maanden na zijn verhoor wordt Stork in Hengelo gebombardeerd.

Nadat Jan is goedgekeurd wordt hij voor de keuze gesteld: landmacht, luchtmacht of marine. Hij kiest voor de luchtmacht. Piloot worden zit er niet in, hij heeft een te lage opleiding. Door zijn technische achtergrond krijgt hij een opleiding

▲ Prins Bernhard en zijn hond Martin op de RAF-basis in 1944.

FOTO NATIONAAL ARCHIEF/FOTO-COLLECTIE ANEFO

tot monteur van de Spitfire, het roemruchte Britse jachtvliegtuig. Hij gaat aan de slag bij het 322 squadron, het ‘Nederlandse squadron’ van de Royal Air Force (RAF).

Toch blijft het kriebelen bij Jan, hij wil meer dan alleen sleutelen aan de spectaculaire Spitfires. „Mijn vader kreeg vlieg aspiraties”, zegt Ineke. Daarom probeert hij nogmaals toegelaten te worden tot de vliegersopleiding, tevergeefs. Maar dan

in het najaar van 1944 bezoekt prins Bernhard de vliegbasis waar Jan is gestationeerd. Op het moment dat de prins weer wil vertrekken rent Jan op de wagen van Bernhard af en trekt het portier open. „Bernhard vroeg hem: ‘Kan ik iets voor je doen?’ Mijn vader vroeg de prins of hij hem kon helpen op de vliegopleiding te komen.”

Later vertelde Jan ter Doest dit verhaal volgens zijn dochters vaak. „Hij zei dat het witte hondje van Bernhard meteen naar buiten rolde toen hij het portier opentrok.” Dat hondje was Martin, de kleine sealeyhamterriër die de prins in de oorlogsjaren lange tijd vergezelde.

Pilotenopleiding

Of prins Bernhard hem echt heeft geholpen is niet bekend, maar twee maanden later krijgt Ter Doest plots een oproep. Hij moet zich melden bij de pilotenopleiding van de Britse luchtmacht. Toch vocht hij nooit in een Spitfire tegen de Duitsers. In het voorjaar van 1945 is de Tweede Wereldoorlog voorbij en Jan is dan nog bezig met zijn vliegopleiding. Wel maakt hij die opleiding af.

In de zomer van 1945 krijgt ‘de verloren zoon’ Jan ter Doest een heldenontvangst bij z’n ouderlijk huis aan de Oude Postweg in Hengelo. Daar blijkt dat zijn familie al die tijd niets wist van zijn

De autoriteiten wisten eigenlijk niet wat ze met hem aan moesten

– Ineke ter Doest

avonturen in Engeland en van de reis ernaartoe.

Kort na het eind van de Tweede Wereldoorlog begint de Indonesische onafhankelijkheidsstrijd in het toenmalige Nederlands-Indië. En dan komt zijn vliegopleiding alsnog van pas. Met het 322 squadron wordt Spitfirepiloot Jan naar Nederlands-Indië gestuurd. De vader van Ineke en Anke gaat, zoals de dochters het omschrijven, van de ‘goede naar de foute oorlog’. In Indië is volgens Ineke ook ‘van alles gebeurd.’ Details daarover bewaren de schrijvers voor hun boek. „Maar uitgerekend hij werd ingedeeld bij een beladen lucht-aanval op een kampong.”

Terwijl zijn contract nog loopt, verlaat Jan ter Doest de luchtmacht. Hij gaat aan de slag als verkeersvlieger bij de KLM. Jan ter Doest overleed in 2008, hij was 80 jaar. Na de oorlog wilde hun vader volgens Ineke en Anke nauwelijks praten over wat hij meemaakte. Af en toe kwam er ‘een losse flodder’, zoals ze het noemen. „Niemand van ons had het hele verhaal.”

„Vader had geen contact met andere Engelandvaarders en ging niet naar bijeenkomsten. De drijfveer voor het maken van het boek over hem was dat we er allebei zin in hadden. Anke kwam met het idee en we zijn eigenlijk gewoon begonnen.”

Ineke en Anke ter Doest gingen gedegen te werk. Ze spraken met mensen die hun vader hebben gekend en ze zochten in de archieven van onder meer de Britse luchtmacht. Samen maakten de dochters een groot deel van de tocht door Europa die hun vader in de oorlog maakte, bovendien gingen ze voor onderzoek naar Indonesië.

Het boek is zo’n beetje klaar. „Ik ben benieuwd wat mijn vader ervan zou zeggen”, zegt Ineke. Er moet nog een uitgever worden gevonden. Als dat niet lukt, dan wordt het boek in eigen beheer uitgegeven. Ineke en Anke ter Doest gaan ervan uit dat het boek in de loop van volgend jaar verschijnt.